

Pouk latinščine v javni osnovni šoli v letih 1958–2022 in kako naprej

Aleksandra Pirkmajer Slokan*

Besedilo v nadaljevanju obravnava zgodnje učenje latinščine.¹ Osredotoča se na zanj bistvene višje štiri osnovnošolske razrede, na tako imenovano predmetno stopnjo (starost učencev od 11 do 15 let, ob zgodnejšem vstopu v šolo od 10 do 14 let). To širša javnost slabo pozna, vse prepogosto jo dojema – naj bodi tisti z izkušnjo nižje klasične gimnazije ali poznejšega štiriletnega osnovnošolskega latinskega programa tu *a priori* izvzeti – kot nezanimivo oziroma, kako napačno, kot programsko manj pomembno od razredne ali srednješolske stopnje. Vsakokratna šolska oblast pa se, nasprotno, dobro zaveda pomena tega starostnega razdobja, ko se začenjajo ustvarjati zametki celostnega pogleda na svet in samega sebe, ter skuša zanj uvesti enovit, po svoji meri ukrojen šolski sistem, pri čemer je vedno znova na udaru tudi pouk klasičnih jezikov. Ob tem še beseda o stari grščini: od leta 1959 je ni več v osnovnošolskem predmetniku, zato je tu ne obravnavam, se pa zavzemam za njeno čimprejšnjo uvrstitev v nabor izbirnih predmetov 3. triade, zlasti na šolah s štiriletnim latinskim programom.

»Osnovnošolska latinščina«, kot navadno imenujemo osnovnošolski klasično-humanistični vzgojno-izobraževalni program (zgodnji humanistični program), je bila rojena leta 1958 iz tedaj ukinjenega nižjegimnazijskega klasičnega programa. Njena izvorna oblika je bil štiriletni osnovnošolski latinski program (šOLP) (11–15 let), z velikim poudarkom na jezikovnih vsebinah in do sredine sedemdesetih let tudi na gimnazijskem nadaljevalnem programu. Z leti se je v višjih treh razredih razmerje med jezikovnimi in kulturno-civilizacijskimi

* Ulica bratov Učakar 62, 1000 Ljubljana; apirkmajerslokan@gmail.com.

1 Prispevek je nastal kot predavanje v Društvu klasikov 1. junija 2022; članom se na tem mestu zahvaljujem za dragocene pripombe.

vsebinami ustalilo pri, izraženo v odstotkih, približno 70 : 30 v prid prvih, medtem ko sta v prvem letu učenja kot optimalna obveljala izenačena vsebinska deleža. Glede nadaljevalnega programa pa: leta 1982 je – kot posledica prepovedi osnovnošolskih latinskih vzporednic (1975) – presahnil, nato spet občasno zaživel v devetdesetih letih – spodbujen z oživitvijo vzporednic (1987) in še dodatno s projektom Pouk latinščine v osnovni šoli (1991–99), ki jih je začasno celo legaliziral – z uvedbo devetletke pa dokončno zamrl. Za zdaj ga ni uspelo oživiti niti javni niti zasebni »novi klasični gimnaziji« (prva je začela poskusno delovati leta 1996 in dokončno leta 1998, druga že leta 1993), ki z začetno latinščino in neobvezno staro grščino, vsaj v jezikovnem pogledu, bolj kot na nekdanji klasični program spominjata na realnega.

Javni šOLP je bil osrednja skrb tako mojega učiteljevanja, zlasti na oš Prežihovega Voranca v Ljubljani (OŠPV) (1988–2014), kot hkratnega in poznejšega ljubiteljskega raziskovanja »osnovnošolske latinščine« (1998–2021), izsledki katerega so objavljeni v revijah *Šolska kronika* in *Keria*.² ŠOLP predstavlja, prepričana sem, nesporno jezikovno jedro zgodnjega humanističnega programa, je hkrati zaključena celota in predpogoj za eventualno oživitev nadaljevalnega programa. V osemletki (1958–2003/2008) ga je izvajalo precej šol, a kontinuirano in v relativno velikem obsegu le ošpv. V obdobju sobivanja osemletke in devetletke (2003–08) pa se je začel zaton: v kratkem so ga opustile vse šole razen ošpv. Tej ga je uspelo ohraniti tudi v devetletki, a le do leta 2018, ko je javni šOLP dopolnil šestdeset let (1958–2018) in se je ošpv odločila za programsko spremembo, ki je pomenila njegovo ukinitve.

Leta 2018 je namreč ošpv v okviru evropsko sofinanciranega konzorcijskega projekta Jeziki štejejo (2017–22) »latinščino« razširila na šest let, dejansko pa je jezikovni program skrčila iz štiriletnega (šOLP) v triletnega (Latinščina I–III): v celotno 2. triado je uvedla le kulturno-civilizacijske vsebine, jezikovne pa omejila na 3. triado. šOLP (6.–9. razred) je s stališča devetletke »transtriadni« program in formalno nepriznan: stoji in pade z zadnjim razredom 2. triade, torej

- 2 Pirkmajer Slokan, »Pregled pouka latinščine v slovenski javni osnovni šoli (1958–2016)«, *Šolska kronika* 25/XLIX, št. 1–2 (2016): 105–80 (1. del) (dostopno tudi na dLib.si) in 26/L, št. 1–2 (2017): 137–204 (2. del); Pirkmajer Slokan, »Latinščina v slovenski javni osnovni šoli – primerjava prvega desetletja popolne devetletke (2008–2018) s predhodnim desetletjem in šolsko leto 2018/2019«, *Šolska kronika* 28/LII, št. 1–2 (2019): 93–119; ter Pirkmajer Slokan, »Osnovna šola s štiriletnim latinskim programom – predlog javnega programa«, *Keria* 23, št. 2 (2021): 135–64 (dostopno na spletu). Prim. tudi katalog k razstavi Slovenskega šolskega muzeja *Lingua Latina – razstava o latinščini v javni osnovni šoli 1958–2015* (sšm 2015–2018) (oboje sva v soavtorstvu pripravila s kustosom sšm Antonom Arkom).

s 6. razredom (do leta 2008 5. razredom osemletke). Ob tem: šestletni zgodnji humanistični program sem že v šolskem letu 2006/07, torej dobro leto pred uvedbo devetletke, predlagala tudi sama v predlogu programa *Zgodnje učenje latinščine: pouk latinščine v drugi triadi (4.–6. razred)*, a z bistveno razliko: 6. razred (70 ur latinščine) naj bi ohranil jezikovne vsebine in tako omogočil nadaljnji obstoj ŠOLP-a.

Po letu 2018, torej po programski spremembi OŠPV, se je v javni šoli tako ohranil le »nesistematizirani ŠOLP«, realiziran v obliki interesnih dejavnosti. Te ne štejejo v učno obveznost, so neocenjene in brez potrjenega učnega načrta, praviloma se začenejo šele oktobra, imajo variabilen urni fond in so že od nekdaj zaznamovane z nizko realizacijo. Edina javna šola, ki trenutno še izvaja (nesistematizirani) ŠOLP, je oš Zalog (letos ga zaključujeta dva devetošolca). Leta 2011 je na oslajljeno področje »osnovnošolske latinščine« na srečo posegla zasebna oš Alojzija Šuštarja s svojim specifično koncipiranim ŠOLP-om (v kombinaciji obveznega predmeta Klasična kultura in izbirnega Klasična kultura z latinščino) in z njim že leta 2015 prevzela primat.

Moja velika želja je, da bi se javni ŠOLP – in z njim tudi osemletni blok učenja latinščine – čimprej revitaliziral. V ta namen sem pripravila – in dala v javno obravnavo in strokovni razmislek – predlog programa *Osnovna šola s štiriletnim latinskim programom* (pred njim pa v letih 2000–14 že tudi druge predloge, prvega v soavtorstvu z ravnateljem ošPV Marjanom Gorupom), zgrajen na izsledkih naše dovolj bogate domače prakse. Objavljen je v reviji *Keria* 23, št. 2 (2021): 135–64, ki jo lahko dobite v knjigarni Filozofske fakultete na Aškerčevi 2 v Ljubljani, dostopna pa je tudi na spletu. Vse zainteresirane prosim, da si, če je le mogoče, predlog programa ogledate in pošljete pripombe na naslov apirkmajerslokan@gmail.com, za kar se že vnaprej zahvaljujem. Ta prispevek je pravzaprav le nekakšen uvod v branje omenjenega programa, ki ga je brez poznavanja širšega okvira težko razumeti in oceniti.

Kot sem zapisala že v predlogu programa, trdno verjamem, da je ŠOLP družbeno dragocen program, vreden vsakršnega truda, njegova javna dostopnost pa pravica učencev in staršev različnih svetovnih nazorov. Za njegovo revitalizacijo bi bila nujna široka civilna iniciativa z glasno artikuliranim sporočilom in z agilnim strokovnim teamom na čelu. Naša pretekla prizadevanja (2000–14) za odobritev na ŠOLP osredotočenega projekta, bodisi slovenskega bodisi mednarodnega, niso obrodila pravih sadov – bilo nas je odločno premalo in bolj kot aktivne javne podpore smo bili deležni le občasnih internih spodbud; šolska oblast nas je sicer poslušala, a ne tudi slišala. Eventualnim bodočim »aktivistom« bo v primerjavi z nami lažje, ker imajo zdaj na razpolago

ogromno gradiva, ki smo ga mi morali šele zbrati in zapisati. Po drugi strani pa tudi težje, saj je ŠOLP medtem postal za našo družbo *terra incognita*: celo med v osnovni šoli učečimi latinisti namreč že nekaj časa ni več nikogar z lastno najstniško izkušnjo ŠOLP-a.

Sedanja »osnovnošolska latinščina« je dejansko rezultat večdesetletnih poskusov poenotenja nižje srednješolske stopnje, procesa, ki se je v loku raztezal od prve Jugoslavije, z vrhom v drugi, do samostojne Slovenije. Ob šolski reformi leta 1924,³ ki je pomenila prilagoditev srbskemu modelu, se je nižja klasična gimnazija komajda še obdržala in začela kot izjema bosti v oči. Proces je kulminiral z uvedbo osemletke leta 1958, ko je bila nižja srednješolska stopnja spremenjena v predmetno stopnjo osemletke, ki ji zakonodaja v obveznem predmetniku – drugače kot novi štiriletni gimnaziji, ki ji je izjemoma še dovoljevala klasično-humanistično usmeritev – ni dopuščala diferenciacije: poslednja oddelka z latinščino kot obveznim (*sic*) predmetom sta zapustila OŠPV leta 1962. Poenotenje je leta 2008 zaokrožila devetletka, ki je z leto zgodnejšim začetkom šolanja (pri šestih letih) in z nam do tedaj tujim triadnim sistemom (1. triada: 1.–3. razred, 2. triada: 4.–6. razred, 3. triada: 7.–9. razred) dokončno zbrisala za posameznikovo izobrazbeno pot nekdanjo tako pomembno ločnico pri enajstih letih, s čimer je ugasnil še zadnji spomin na nekdanjo nižjo srednješolsko stopnjo.

Še več, devetletka je – kljub toliko deklarirani izbirnosti (široka paleta izbirnih predmetov seže od Čebelarstva in Vzgoje za medije preko Plesa in Športa do modernih tujih jezikov in Latinščine) – s statusnim izenačenjem nekaterih povsem neprimerljivih izbirnih predmetov, vsaj za latinščino, močno zaostрила uravnilovko. Do nje je v izvedbenem oziru neizprosna, togo se oklepa diktata triadnega sistema in analogije z živimi izbirnimi tujimi jeziki, v vsebinskem pa do škode laksana: dopušča celo popolno ignoriranje aktualnega učnega načrta, s čimer v praksi le še dodatno spodbuja *ad hoc* opuščanje jezikovnih vsebin; skratka, formo postavlja visoko nad vsebino.

A pojdemo po vrsti. Težko je namreč razpravljati o področju – kaj šele boriti se zanj – če je to, vsaj na prvi pogled, kaotično oziroma ga poznamo le površinsko. »Osnovnošolska latinščina« se je v osemletki izvajala in se tudi v devetletki izvaja na dva načina: bodisi kot redni pouk (sistematizirano) bodisi kot interesna dejavnost (nesistematizirano). Znotraj teh dveh izvedbenih oblik je precej vsebinskih odstopanj. Interesne dejavnosti so na primer že v osemdesetih letih

3 Kraljevina SHS je na Slovenskem podedovala deset humanističnih gimnazij, od katerih so kmalu ostale le štiri: ljubljanska, mariborska, kranjska in škofijska v Šentvidu; l. 1925 je bila tudi kranjska spremenjena v realno.

prejšnjega stoletja krenile v dve smeri: v jezikovno in nejezikovno (kulturno-civilizacijsko). Obe sta se ohranili do danes, prva s tretjinskim do polovičnim deležem jezikovnih vsebin, druga pa je, če odmislimo nekaj priložnostnega besedišča, lahko tudi scela brez njih. Leta 1988 je OŠPV – v različnem obsegu so ji kmalu sledile tudi druge šole – kot novost uvedla še tretjo izvedbeno obliko: sklop obšolskih, pretežno prostočasnih in neredko na etični pogon izvajanih interesnih dejavnosti s približno tretjinskim jezikovnim deležem, poimenovan *Per vias antiquas* – Po starodavnih poteh.⁴

V svoji raziskavi sem zaradi lažjega razločevanja jezikovne interesne dejavnosti razdelila na »prave«, ki predstavljajo nadgradnjo rednega pouka (na primer *Per vias antiquas*), in »neprave«, ki so njegov nadomestek (na primer »nesistematizirani šOLP«); nejezikovne interesne dejavnosti pa sem poimenovala kar »antični splošnoizobraževalni predmeti«. Po moji oceni je nujno čimprejše prestrukturiranje vseh omenjenih interesnih dejavnosti v izbirne predmete 2. in 3. triade, torej njihova sistematizacija. Ta bi zagotovila vsebinsko ustrezno poimenovanje (možnosti je ogromno: od Evropa v mitu in *Colonia Iulia Emona* do Epigrafski krožek in Antični dramski klub) – večini sedanje ime Latinščina namreč ne pristoji – in sprejetje ustreznih učnih načrtov, pripomogla pa bi tudi k zmanjšanju prekarizacije latinistov.

In še redni pouk. Osemletka (1958–2003/2008) je latinščini dodelila status štiriletnega fakultativnega predmeta predmetne stopnje (šOLP, 5.–8. razred, najmanj 274 ur), pri čemer ji je – zlasti po zaslugi velikega angažmaja latinistov, staršev in šolskih vodstev – z izjemo obdobja 1975–87 in delno tudi 1999–2008 – dopuščala precej odstopanj: med drugim odpiranje latinskih vzporednic, vključevanje latinščine v temeljni urnik, številčno ocenjevanje in navezavo na gimnazijski klasični program. Ob tem: oblast je latinske vzporednice tolerirala z razlago, češ da je latinščina tudi v njih le fakultativna in samo organizacijski

- 4 Sklop *Per vias antiquas I* (1988–2014) štejem kot njegova pobudnica, mentorica in vodja za svoj najuspešnejši avtorski projekt. Sestavljalo ga je 7 sekcij (v oklepaju dodajam leto uvedbe na OŠPV): arheološko-zgodovinska, vključno s projektom *Iulia Emona* (1988), dramsko-recitacijska (1989), taborska (raziskovalni tabori *Lingua Latina laeta* 1–23) (1991), likovno-glasbena (1991), epigrafska (1992), novinarska (šolsko glasilo *Rustica Latina* 1–12) (1993) in raziskovalna (raziskovalne naloge 1–12) (1994); za več gl. arhiv Slovenskega šolskega muzeja (fascikli: *Per vias antiquas*, Fotografsko gradivo, Video gradivo, Časopisni članki) in Anja Ragolič, »Epigraphy as a Tool for Learning Latin«, spletna publikacija *Europeana (Eagle project)* (Rim: Sapienza, 2014): 205–15, dostopno na spletu. Naslednika *Per vias antiquas I*, delno drugače zasnovani sklop *Per vias antiquas II* (2014–), vodi Tea Kranjc (gl. arhiv OŠPV).

dejavnik. OŠPV jih je za namen ŠOLP-a odprla skupno petdeset, večino zunanjih – 34 »tradicionalnih« (1958–74) in 16 »novih« (1987–98); od leta 1975 do danes je odprla tudi okoli 90 homogenih latinskih skupin, do leta 2017 vse za namen ŠOLP-a, po letu 2018 pa za izbirni predmet Latinščina I–III. Vzporednice so (poleg latinskih skupin) za namen ŠOLP-a občasno odpirale tudi druge šole – največ ljubljanska OŠ Mirana Jarca, zadnje leta 1988 – a pretežno le notranje (brez večjega priliva učencev iz drugih šolskih okolišev). Fakultativna latinščina je bila s stališča učenca in učitelja v praksi (*sic*) »sistematizirana«: imela je učni načrt, štela je v učno obveznost in bila, vsaj na OŠPV, številčno ocenjena. Velika pomanjkljivost pa je bila, da jo je lahko učenec s soglasjem staršev kadarkoli opustil, tudi sredi leta, celo v primeru latinskih vzporednic brez menjave oddelka (negativna ocena se v spričevalo ni vpisala, popravni izpit je bil mogoč, a neobvezen).

Devetletka (2003/2008–) je latinščini dodelila status triletnega izbirnega predmeta 3. triade (Latinščina I–III, 7.–9. razred, 204 ure). Ob tem je treba poudariti, da devetletka deli izbirne predmete na obvezne (OIP) in neobvezne (NIP), kar je povezano izključno s standardi in normativi (v primeru latinščine se večina šol odloča za status OIP), je torej le kategorija predmeta in ne pomeni, da je ta obvezen ali neobvezen: tudi NIP je za učenca, ki ga vpiše, za tekoče leto obvezen, medtem ko lahko OIP, tudi če je kot Latinščina I–III trileten, opusti že po uspešno zaključenem prvem ali drugem letu učenja. Izbirni predmet Latinščina I–III se je v jezikovnem oziru izkazal za neustrezno nadomestilo ŠOLP-a, a hkrati kot pomemben splošnoizobraževalni predmet, ki ga je treba obdržati, zanj izdelati nov, primernejši učni načrt in ga ustrezno preimenovati, na primer v Rimska civilizacija z latinščino I–III. Nujno je povečati tudi njegovo nizko realizacijo: vse tri dele že od leta 2003 kontinuirano realizira le OŠPV, a kot samostojni program šele po ukinitvi ŠOLP-a (2018), pred tem pa izključno kot njegov sestavni del: kot drugo, tretje in četrto leto učenja latinščine, torej kot Latinščina I–III, le na papirju (OŠPV je odgovorne sicer zaprosila za odobritev imena Latinščina I–IV, žal zaman).

Zaradi tako raznolikih izvedbenih oblik in ogromnih vsebinskih odstopanj, predvsem pa zaradi pomanjkljivega evidentiranja v prvih treh poreformnih dekadah (evidenca se je bistveno izboljšala šele po letu 1988, ko so bile v okviru šolske sekcije Društva za antične in humanistične študije Slovenije uvedene neuradne letne statistike) je še sredi devetdesetih let veljalo, celo uradno, da »osnovnošolske latinščine« v slovenskem merilu ni mogoče niti popisati niti oceniti. To navidezno neizmerljivo področje mi je pozneje le uspelo vsaj delno izmeriti: od leta 1958 do danes se je v njej preizkusilo že najmanj štiri-

deset javnih šol (gl. Preglednici 1 in 2) – leta 2011 se jim je pridružila tudi zasebna – ter vsaj še enkrat toliko predavateljev, vsak po svojih najboljših močeh; retrogradno mi je uspelo evidentirati tudi večino teh (gl. Preglednica 3).

Ta prispevek osvetljuje le posamezne odseke na vijugasti poti »osnovnošolske latinščine«. Celovitejša slika – vključno s številnimi detajli, z letnimi statistikami in z opisom tej starostni stopnji namenjenih učbenikov in delovnih zvezkov – ter seznam virov in strokovne literature izpod peres drugih avtorjev sta zainteresiranim na razpolago v že citiranih člankih v revijah *Šolska kronika* in *Keria* (gl. opombo 2). Naj ob tem dodam, da sem se ljubiteljske raziskave (1998–2021) lotila v prepričanju, da le celostna evalvacija pretekle domače prakse lahko pokaže pravo pot naprej, in jo izpeljala iz občutka moralne dolžnosti latinistke, zaposlene na šoli z najbogatejšo tradicijo šOLP-a. Kot zanimivost: šOLP je na ošPV zaključilo do leta 2019 2019 (*sic*) učencev – in v naslednjih dveh letih še dvanajst; še vsaj pol toliko pa ga je predčasno opustilo, večina po »pripravljalnem« prvem letu učenja. Osebnost sem na tej šoli med letoma 1988 in 2014 pripeljala skozi prvo leto učenja več kot tisoč dvesto enajstletnikov in skozi celotni šOLP skoraj sedemsto učencev, od katerih so neredki v devetdesetih letih, ko je bilo to še mogoče, vpisali tudi gimnazijski nadaljevalni program, nekateri pozneje celo študij klasične filologije.

šOLP je imel na ošPV tri zelo različne izvedbene faze, po letu 1988 vse močno podprte s projektom *Per vias antiquas*. Prvo ter hkrati najdaljšo in najbogatejšo sem v raziskavi poimenovala »tradicionalni šOLP« (1958–2003) (fakultativni pouk, 5.–8. razred, najmanj 274 ur). To obdobje še zdaleč ni bilo enovito, ampak zaznamovano z nekaj močnimi prelomnicami. ošPV je ohranila šOLP tudi v devetletki, s čimer v petletnem prehodnem obdobju ni bilo večjih težav. Na tej šoli je bilo namreč proti koncu osemletke zanimanje za latinščino v porastu: letno se je vpisalo od 80 do 90 odstotkov vseh petošolcev in vpis je bil visok tudi v višjih razredih. V ilustracijo: v šolskem letu 2007/08 je latinščina po številu vpisanih med izbirnimi predmeti 3. triade dosegla odlično drugo mesto (72), takoj za računalništvom (76), če pa prištejemo še petošolce (42 latincev), je v neobveznem programu predmetne stopnje celo močno vodila (114)! ošPV je v tem obdobju šOLP še zadnjič izvajala »sistematizirano« kot kombinacijo fakultativnega predmeta v 5. razredu osemletke (70 ur) in izbirnega predmeta Latinščina I–III v 3. triadi devetletke (204 ure), ki je tu dejansko pomenil Latinščina II–IV. V raziskavi sem to vsebinsko konsistentno, a izvedbeno že hibridno obliko šOLP-a poimenovala »prehodni šOLP« (2003–08) (274 ur).

V šolskem letu 2008/09, prav ko je OŠPV praznovala svojo petdesetletnico (ob tem: OŠPV je bila v letih 1959–99 šola z dvema učnima jezikoma, slovenskim in srbohrvaškim, pri čemer se je slovenski program neuradno delil na »klasičnega« in »realnega«), je prišlo do enoletne prekinitve ŠOLP-a. Leta 2008 se enajstletniki prvič v zgodovini te šole niso mogli vpisati k latinščini! Na srečo je tej generaciji pozneje uspelo manjkajoče ure (70) nadoknaditi v okviru projekta *Per vias antiquas* in usvojiti vse vsebine po ŠOLP-u, tako da se ŠOLP na OŠPV upravičeno vodi kot šestdesetletni kontinuiran (*sic*) proces (1958–2018). Tega leta je »osnovnošolska latinščina« doživela pogrom tudi v slovenskem merilu,⁵ in to, absurdno, ne zaradi upada interesa, ampak zaradi neustreznih novih normativov: vse stare šole razen OŠPV so po prehodu v devetletko opustile ne le ŠOLP, ampak latinščino v celoti. V devetletki se je nato postopoma izrisal povsem nov latinski zemljevid, skromen in še vedno nestabilen.

Toda že leta 2009 je OŠPV spet ubrala, sicer v vse ožjih mejah možnega, svojo pot: uvedla je urno okleščeni in le delno sistematizirani »novi ŠOLP« (2009–18) (239 ur) v kombinaciji Latinske interesne dejavnosti 6. razreda (delovni naslov novega »predmeta«) z želeno približno polovičnim deležem jezikovnih vsebin (35 ur) in izbirnega predmeta Latinščina I–III z njihovim približno dvotretjinskim deležem (204 ure). A dejstvo, da se je tokrat pred uvedbo »novega ŠOLP-a« na OŠPV prvič močno zapletlo (zgodili so se kar trije interni »lapsusi« – najprej je leta 2008 zmanjkalo ur za latinsko interesno dejavnost v tedaj novem 6. razredu, leta 2009 se jih je nato našlo namesto 70 le 35 na skupino, ker je zaradi prevelikega interesa za latinščino zmanjkovalo ur za preostale interesne dejavnosti, povrh pa je bila uvedena še izločilna konkurenca med latinščino in nemščino), je bilo že mogoče razumeti kot napoved prihajajoče programske spremembe, ki je sledila leta 2018 (ukinitve ŠOLP-a).⁶

5 V ilustracijo: v šolskem letu 2002/03, zadnjem letu popolne osemletke, se jo je učilo 713 učencev na 17 osnovnih šolah (ŠOLP jih zaključilo 107), v šolskem letu 2008/09, prvem letu popolne devetletke, je bilo učencev le še 115 in šol pet, ŠOLP pa je zaključilo 14 učencev.

6 V ilustracijo (neuradni podatki): v šolskem letu 2021/22 program »osnovnošolske latinščine« izvaja šest javnih šol, od tega ena zunaj Ljubljane: OŠPV, oš M. Šuštaršiča, oš I. Groharja Škofja Loka, oš F. Bevka, oš Zalog, oš M. Vrhovnik (prve tri so skupaj z zasebno oš A. Šuštarja vključene v projekt Jeziki štejejo). Poučuje šest latinistov in vpisanih je 150 učencev, od tega 92 v nejezikovne interesne dejavnosti 2. triade, ki jih po dosedanjih kriterijih ne moremo šteti za »učence latinščine«. Teh je le 58, in sicer jih je 36 na petih šolah vpisanih k izbirnemu predmetu Latinščina I–III: 15 v 7. razredu k L-I, 9 v 8. razredu k L-II

Leta 2018 je tako prvo poglavje šOLP-a izzvenelo. Toda ostajam optimist: zakaj ne bi po teh nekaj kriznih letih vsaj poskusili odpreti novega, sodobnejšega? Seveda si moramo pred tem odgovoriti na vprašanje: »Le kaj je šlo v devetletki tako zelo narobe?« Osebo krivim: prepozen začetek sistematičnega jezikovnega učenja (še le v 7. razredu, torej pri 12 letih namesto leto prej) in posledično preskromen urni fond (204 ure), ta ne zadošča za doseganje ciljev, ki v polnosti osmišljajo osnovnošolsko učenje latinščine; dalje programsko razdrobitev zaradi odprave območnih latinskih centrov in ukinitve latinskih vzporednic (devetletka preferira, ne glede na število oddelkov, le po eno skupino na razred, lahko celo heterogeno); ter posledično upad motivacije, pri učencih predvsem zaradi izgubljenega občutka oddelčne pripadnosti, težavnega urnika in nepovezanosti osnovne s srednjo šolo, pri učiteljih pa zaradi zaposlitvene prekarnosti (devetletka jim zagotavlja le do šest sistematiziranih ur latinščine tedensko). Odgovor je lahko tudi krajši – zaradi ignoriranja izsledkov naše dovolj bogate pretekle prakse oziroma zaradi odrekanja ustreznega statusa mrtvem, klasičnemu jeziku, skupaj z vsem, kar temu pritiče.

ŠOLP se je vedno znova izkazal za trdoživ program: po vsakem padcu je prišel tudi vzpon. Ukinitvi nižje klasične gimnazije je v Ljubljani sledilo obdobje »tradicionalnih latinskih vzporednic« (1958–75) s kontinuiranim gimnazijskim nadaljevalnim programom (1958–82). Ta čas lahko v luči poznejših dogodkov označimo za prvo (relativno) zlato dobo šOLP-a. Vanj je leta 1975 zarezala prepoved vzporednic, sledilo je obdobje stagnacije in iskanja. Leta 1987 je OŠPV dala šOLP-u novega elana z odprtjem prve izmed svojih šestnajstih »novih latinskih vzporednic«. To je bila napoved druge (relativno) zlate dobe, ki se je v polnosti razvila pod okriljem projekta Pouk latinščine v osnovni šoli (1991–99). Njegov konec je za večino šol pomenil začetek globoke krize ob soočenju z realnostjo devetletke, le OŠPV je uspelo to »zlato« obdobje – zaradi navdušenja, ki ga je med učenci in starši vzbudilo z latinščino kot rdečo nitjo zaznamovano praznovanje šolske stoletnice leta 1999 – podaljšati skorajda do nastopa devetletke.

Padce in vzpone šOLP-a na OŠPV nazorno prikažejo v odstotkih izraženi deleži učencev z zaključenim šOLP-om glede na vse učence zadnjega razreda (to je bil do leta 2005 osmi, nato deveti razred):

in 12 v 9. razredu k L-III; oš Zalog edina še izvaja šOLP (kot 4-letno interesno dejavnost), vpisanih je 22 učencev: 8 v 6. razredu, 4 v 7. razredu, 8 v 8. razredu, 2 v 9. razredu. V šolskem letu 2021/22 se torej uči na 6 javnih šolah latinščine skupno 58 učencev, in sicer 1. leto 23, 2. leto 13, 3. leto 20 in 4. leto 2 učenca.

njihov delež je bil po posameznih dekadah 1958–68, 1968–78, 1978–88, 1988–98, 1998–2008, 2008–18 naslednji, v odstotkih: 61, 52, 33, 41, 52, 21 (prva in druga zlata doba izkazujeta visok delež); na pragu sedme deкаде je bil šOLP ukinjen. V tretje gre rado, zakaj torej ne bi verjeli v skorajšnji prihod nove (relativno) zlate dobe? Ne smemo pa pozabiti, da se ne prva ne druga nista zgodili sami od sebe, ampak po zaslugi entuziastov, z združenimi močmi latinistov in ravnateljev na eni strani ter staršev in učencev na drugi. Seveda brez podpore odločevalcev in strokovnega programa ne gre.

PRILOGE

Legenda

∞ Pouk je bil realiziran, a števila učencev ni bilo mogoče pridobiti; v povprečju so skupine štejele od pet do 15 učencev (predlog za skupne seštevke: upošteva naj se približna ocena povprečne velikosti skupin na posamezni šoli v določenem obdobju).

* Pridobiti je bilo mogoče približno število učencev.

** Skupina učencev je bila oblikovana, a podatkov o njeni velikosti in realizaciji pouka ni bilo mogoče pridobiti (najverjetneje se je pouk zaradi kadrovskih problemov začel s časovnim zamikom oz. se predčasno zaključil).

P1 Projekt ZRSŠ Pouk latinščine v osnovni šoli (1991–99).

P2 Evropsko sofinancirani konzorcijski projekt Jeziki štejejo (2017–22).

Navedena so sedanja imena šol, za nekdanje nazive in preimenovanja gl. Preglednica 3, op. 2.

Navedene šole so imele morda pouk latinščine tudi druga šolska leta; pouk latinščine je bil lahko v takšni ali drugačni obliki vsaj občasno organiziran tudi na drugih šolah po Sloveniji, ki jih zaradi pomanjkljive uradne evidence in nezadostnega medšolskega povezovanja ni bilo mogoče zabeležiti. Morebitne popravke in dopolnila pošljite na naslov: apirkmajerslokan@gmail.com.

PREGLEDNICA 1:

Pouk latinščine v javnih osnovnih šolah v Ljubljani v prvih šestih dekadah (1958–2018)

LP (številka v kurzivi) Latinska paralelka, oblikovana v 5. razredu osemletke (»zunanje«/»notranje« paralelke).

*LP** Za oš Sp. Šiška ni jasno, ali je oblikovala latinsko paralelko ali je učence različnih oddelkov združevala le za ure latinščine.

Opombe

- 1 Za Česnik, Prausmueller, Marinčič gl. Preglednica 3.
- 2 Za Dovjak K., Zoran, Pakiž, Pobežin, Žmavc, Vilhelm, Rott gl. Preglednica 3.
- 3 Za Senegačnik, Zoran, Jarc, Kus, Pobežin gl. Preglednica 3.
- 4 Za Dovjak K., Prausmueller, Sindičič, Perne, Kvartič gl. Preglednica 3.
- 5 Za Šega Č., Polajner, Šebjanič, Golob, Perne gl. Preglednica 3.
- 6 Redno zaposleni so bili: Gnjezda, Avčin, Šašel, Krapež, Šega Č., Pirkmajer S., Kranjc, Hoda; za te in preostale učitelje gl. Preglednica 3.
- 7 Za Fašalek, Benedik, Merc, Kranjc B., Špelič, Čop, Polajner, Pirkmajer S., Fabjan A., Krošelj K., Gril J., Toplak gl. Preglednica 3.

PREGLEDNICA 2:

Pouk latinščine v javnih osnovnih šolah zunaj Ljubljane v prvih šestih dekadah (1958–2018)

Opombi

- 1 Za Stauber, Filo, Miklič, Kolar, Žužek in verjetno Hrastnik gl. Preglednica 3.
- 2 V letih 1994–99 je bil glavni izvajalec jezikovna šola Studium.

1958/59 – 1980/81	Osnovna šola, leto uvedbe latinščne	P. Voranca 1958–	M. Jarca 1958	Sp. Šiška 1958	R. Jakopiča 1972	Vodmat 1974	M. Vrhovnik 1982 ponovno 2021–	Ledina 1986	M. Šuštaršiča 1986–	V. Pregarc 1986	Prule 1987
1958/59 – 1980/81	2017/18	43	P2						9	P2	
	2016/17	41							12		
	2015/16	56					5				
	2014/15	44									
	2013/14	66									
	2012/13	72									
	2011/12	62									
	2010/11	65									
	2009/10	83	4				5*				
	2008/09	50	∞				∞				
	2007/08	114	16				∞				
	2006/07	120	28		31						
	2005/06	114	24		45				4		
	2004/05	139	39		12				22		
	2003/04	170	23		15			∞	10	∞	
	2002/03	194	30					∞	24	4	11
	2001/02	184	52					∞	25		14
	2000/01	146	8						18		7
	1999/00	158	12						25		
	1998/99	169	9						34		
	1997/98	184	12						50		
	1996/97	184	∞						∞	∞	
	1995/96	219	∞						61	**	
	1994/95	240	∞						79		
	1993/94	228	∞						74		
	1992/93	230*	∞						54		
	1991/92	231	P1	∞					32	P1	
	1990/91	200*	∞						∞		∞
	1989/90	193	∞						∞	**	∞
	1988/89	168	26						∞	16	9
	1987/88	136	∞						50	∞	∞
	1986/87	nad 100*	∞						∞	∞	∞
1985/86	nad 100*										
1984/85	nad 100*	∞									
1983/84	nad 100*	**				∞	**				
1982/83	114	15				30	6				
1981/82	100*	∞					Učili: ⁽³⁾ .		Učili: ⁽³⁾ .	Učili: Fabjan A., Ratajc.	Učili: ⁽⁴⁾ .

T. Čufarja 1987	V. Vodnika 1987	Vič 1987	Trnovo 1989 ponovno 2018–2021	Šentvid 1990	O. Kovačiča 1995	Vrhovci 2000	D. Kumar 2000	F. Rozmana-S. 2002	M. Pečar ja 2004	F. Bevka 2009–	Savsko nas. 2009	Zalog 2012–
										5	33	2017/18
										10	24	2016/17
										10	26	2015/16
				14						7*	23	2014/15
	8			5						6*	14	2013/14
	15			5						5*	8	2012/13
	11		38							7*		2011/12
	19		32							6*		2010/11
	12		38							7*	15	2009/10
	17		56									2008/09
	16		65	20								2007/08
19	25	∞	75	17					9			2006/07
47	29	22	85	38					8			2005/06
67	∞	∞	90	39					11			2004/05
86	36	21	88	42				11				2003/04
84	∞	16	73	54			**					2002/03
84	35	11	80	45		∞	**					2001/02
89	18	∞	63	43								2000/01
89	30	17	54	50								1999/00
96	20	12	56	∞								1998/99
93	∞	∞	∞	∞	∞							1997/98
97	**	∞	∞	60*	∞							1996/97
99	**	∞	35	40*								1995/96
75	10	∞	∞	25*								1994/95
54		∞	∞	∞								1993/94
27		∞	∞	∞								1992/93
P1												1991/92
		∞	∞	∞								1990/91
**		∞	18									1989/90
∞	∞	*										1988/89
∞	∞	∞										1987/88
Učili: (1).	U.: Homar, Avbelj, Pirkmajer S., Mikuž	Učili: (2).	U.: Pirkmajer S., Klančar, Šterbenc E., Ratajc.	Učili: Cedlinik, Knez, Gril J., Kham O.	Učila: Selič.	Učila: Mikuž.	Učila: Stojkovič.	Učila: Šebjanič.	Učila: Gril J.	Učila: Perne.	Učila : Toplak.	Učila : Ratajc.
												1986/87
												1985/86
												1984/85
												1983/84
												1982/83
												1981/82

Te šole v letih 1958–1981 niso imele pouka latinščine.

LJUBLJANE V PRVIH ŠESTIH DEKADAH (1958–2018)

Šola	Leto	Šolsko leto
Murska Sobota III. 1995		2017/18
Gornja Radgona 2000		2016/17
dr. J. Mencingerja Boh. Bistrica 2009		2015/16
Dušana Flisa Hoče 2013	3	2014/15
(Maksa Durjave Maribor 2013)	9 (Projekt)	2013/14
	5	2012/13
	12	2011/12
	12	2010/11
		2009/10
		2008/09
		2007/08
		2006/07
		2005/06
		2004/05
33	26	2003/04
38	20	2002/03
∞	∞	2001/02
∞	30	2000/01
∞		1999/00
31		1998/99
26		1997/98
∞		1996/97
∞		1995/96
		1994/95
		1993/94
		1992/93
		1991/92
		1990/91
		1989/90

e v tem obdobju niso imele pouka latinščine.

PREGLEDNICA 3: Abecedni seznam profesorjev in učiteljev latinščine v javni osnovni šoli v letih 1958–2022

Vsi našteti predavatelji si zaslužijo prav posebno zahvalo, saj so bili – skupaj z učenci latinščine, njihovimi starši in vodstvi »latinskih šol« – prav oni, čeprav večina v osnovni šoli le honorarno zaposlena, najzaslužnejši za ohranjanje in razvoj različnih oblik »osnovnošolske latinščine«, tudi njenega štiriletnega osnovnošolskega latinskega programa (ŠOLP-a) in z njim povezane občasne gimnazijske vertikale. Neredki so hkrati ali tik pred tem poučevali na višji stopnji, na gimnaziji ali celo fakulteti, a so bili zaradi pomanjkanja kadra pripravljeni priskočiti na pomoč osnovni šoli, saj so se kot izkušeni pedagogi zavedali pomena, ki ga ima zgodnji začetek jezikovnega učenja. Marsikdo med njimi pa si je kot študent ali absolvent šele nabiral koristne, prepotrebne izkušnje za svojo pedagoško pot.

Zaradi pomanjkljivih evidenc so nekatera imena umanjkala⁷ oziroma so letnice učiteljevanja morda ponekod netočne, toda seznam je naš prvi te vrste in zato za marsikoga, verjamem, še posebej zanimiv. Imena in priimke predavateljev sem zapisala v obliki, pridobljeni v času raziskave (1998–2022), in tudi šole navajam z njihovimi sedanjimi nazivi,⁸ s starimi imeni le tiste, ki so bile pozneje pridružene drugim šolam⁹ oziroma kjer se latinščina od preimenovanja dalje ni več poučevala.

V javnih¹⁰ osnovnih šolah so v šolskih letih 1958/59–2021/22 poučevali latinščino naslednji profesorji oziroma učitelji (po abecedi,

- 7 Za nekatere javne šole, npr. oš Mirana Jarca, Ljubljana in oš Mozirje, ni bilo mogoče pridobiti natančnejših podatkov; gl. tudi Pirkmajer Slokan, »Pregled pouka latinščine v slovenski javni osnovni šoli«, objavljen v dveh delih v reviji *Šolska kronika* 25–26 (2016–2017), op. 100, 124.
- 8 Največ »latinskih šol« je spremenilo ime l. 1992, nekatere že prej: l. 1959 se je 2. osnovna šola v Ljubljani preimenovala v oš Prežihovega Voranca in Osnovna šola III v Mariboru v oš Bojana Iliča, l. 1960 III. osnovna šola v Ljubljani v oš Mirana Jarca in oš Spodnja Šiška v oš Zvonka Runka (ta je pozneje spet prevzela staro ime); l. 1992 so se v Ljubljani preimenovala tudi: oš dr. Jožeta Potrča v oš Vodmat, oš x. SNOUB ljubljanske v oš Trnovo, oš Marjan Novak-Jovo v oš Vič, oš Alojza Kebeta v oš Šentvid, oš Toneta Seliškarja v oš Prule.
- 9 Npr. v Mariboru je bila oš Antona Aškerca (do l. 1960 Osnovna šola v) l. 1972 združena z oš bratov Polančičev ter oš Ivana Cankarja l. 2008 z oš Franca Rozmana-Staneta.
- 10 Za tiste, ki so poučevali v Ljubljani: a) v zasebni oš Alojzija Šuštarja (od l. 2011 dalje: Helena Morisset, Tina Weilguny, Gašper Kvartič, Doroteja Novak idr.); b) v tečajih Teološke fakultete (Miran Špelič najmanj 1986–88, Helena Zabukovec, Irena Česnik 1989/90 idr.); c) v Pionirskem domu (latinščina s prekinitevami od l.

brez nazivov; z asteriskom* so označeni tisti, ki so hkrati oziroma tik pred tem poučevali latinščino tudi v gimnaziji ali na fakulteti):¹¹

1. AVBELJ, Bronislava: oš Valentina Vodnika Lj. (1988/89)
2. AVČIN, Lilijana: oš Prežihovega Voranca Lj. (1958–78)*
3. BENEDIK, Martin: oš Riharda Jakopiča Lj. (1973), oš Mirana Jarca Lj. (1974)
4. BREZOČNIK, Kukolj Majda: oš Prežihovega Voranca Lj. (1975/76)
5. CEDILNIK, Marjan: oš Šentvid Lj. (1990–95; ravnatelj šole)
6. ČESNIK, Irena: oš Prule Lj. (1987/88)
7. ČIROVIĆ, Bojana: oš Ledina Lj. (1995–99)
8. ČOP, Breda: oš Prežihovega Voranca Lj. (1982/83), oš Vodmat Lj. (1983/84), oš Mirana Jarca Lj. (1984/85)
9. DAMJAN, Barbara: oš bratov Polančičev Mb. (1996–2005)*
10. DOVJAK-KODERMAN, Maja: oš Milana Šuštaršiča Lj. (1986–88), oš Toneta Čufarja Lj. (1987/88), oš Prežihovega Voranca Lj. (1988/89)
11. FABJAN ANDRITSAKOS, Dragica: oš Vide Pregarc Lj. (1986/87), oš Mirana Jarca Lj. (1988–92), oš Ledina Lj. (1992–95)
12. FAŠALEK, Janez: oš Mirana Jarca Lj. (1958–okoli 1973, s prekinitvami)*
13. FILO, Breda: oš Bojana Iliča Mb. (1958–60), oš Ivana Cankarja Mb. (1959)*
14. GNJEZDA, Olga: oš Prežihovega Voranca Lj. (1958–79)*
15. GOLOB, Danilo: oš Prežihovega Voranca Lj. (1958/59)*
16. GOLOB, Mija: oš Majde Vrhovnik Lj. (2007–09)
17. GRIL JUVAN, Maja: oš Šentvid Lj. (1999–2007), oš Maksa Pečarja Lj. (2004–07), oš Mirana Jarca Lj. (2004–08)
18. GROŠELJ, Andreja: oš Ledina Lj. (1986–93)*
19. HODA, Julija: oš Prežihovega Voranca Lj. (2018–)
20. HOMAR, Nataša: oš Valentina Vodnika Lj. (1987/88)
21. HRASTNIK, Marija: verjetno oš Bojana Iliča Mb. (najmanj 1972–74)*

1988 dalje: Živa Kham Omahen 2010–13 idr.); č) v jezikovnih šolah: Izobraževalni center za tuje jezike (A. Pirkmajer Slokan 1987–88 idr.), Palatin (Živa Kham Omahen 2004/05 idr.) in Much (Irena Česnik 1991–93 idr.) ter v Waldorfski šoli in v mariborski Studium kot izvajalki pouka latinščine na oš Ludvika Pliberška (Marija Kosi 1989–99, Katjuša Kolar 1998/99 idr.), hranijo točnejše podatke arhivi posameznih zavodov (gl. tudi *Pregled* op. 250, 291).

11. Za Avčin, Gnjezda, Šašel gl. tudi *Pregled*, op. 57, 61, 107, 110, 114, 123, 126, 131, 132, 196, 248, 398, 664, 674, 815, 950; *Pregled* 2016, str. 167–68 (Kadri); *Pregled* 2017, str. 166–67 (Kadri).

22. HRIBERŠEK VUK, Nina: oš Slave Klavore Mb. (2002–04)
23. HROVAT, Jasna: oš Riharda Jakopiča Lj. (1972)
24. ILC, Josip: oš Prežihovega Voranca Lj. (1958/59)*
25. IMENŠEK, Natalija: oš bratov Polančičev Mb. (1996–99)
26. JARC, Mojca: oš Vič Lj. (1990–92)
27. KHAM, Cvetka: oš Riharda Jakopiča Lj. (1973–75)
28. KHAM OMAHEN, Živa: oš Šentvid Lj. (2011–14)
29. KLANČAR, Apolonija: oš Trnovo Lj. (1991–94)
30. KNEZ, Nina: oš Šentvid Lj. (1995–99)
31. KOLAR, Katjuša: oš Ludvika Pliberška Mb. (1998/99), oš Maksa Durjave Mb. (2013), oš Dušana Flisa Hoče (2013–15), oš Miklavž na Dravskem polju (2015–17)
32. KOLAR, Anton: oš Bojana Iliča Mb. (1958/59)*
33. KOPRIVA, Silvester: oš Prežihovega Voranca Lj. (1958/59)*
34. KOSI, Marija: oš Ludvika Pliberška Mb. (1989–99; pomočnica ravnateljke šole)
35. KOŠTRIC, Ciril: oš Slave Klavore Mb. (1995–2000), oš Murska Sobota I (1995–2004), oš Murska Sobota II (1995–2002), oš Murska Sobota III (1995–2004), oš Gornja Radgona (2000–04)
36. KRANJC, Tea: oš Ledina Lj. (1999–2003), oš Prežihovega Voranca Lj. (2009–)
37. KRANJC BRATOŽ, Barbara: oš Mirana Jarca Lj. (verjetno 1981)
38. KRAPEŽ, Stanislava: oš Prežihovega Voranca Lj. (1978–80)
39. KROŠELJ KOŠEC, Lucija: oš Mirana Jarca Lj. (1996–2004)
40. KUS, Marija: oš Vič Lj. (1992–2006, s kratko prekinitvijo)
41. KVARTIČ, Gašper: oš Milana Šuštaršiča Lj. (2016–), oš Ivana Groharja Škofja Loka (2017–18)*
42. LOGAR, Marija Helena: oš dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica (2009–11, 2012/13)
43. MARINČIČ, Marko: oš Prule Lj. (1989/90)
44. MERC, Viktor: oš Mirana Jarca Lj. (1975, morda tudi po 1975)*
45. MIKLIČ, Ciril: oš Bojana Iliča Mb. (1958/59), oš Antona Aškerca Mb. (najmanj 1959–63)*
46. MIKUŽ, Mojca: oš Valentina Vodnika Lj. (1994–2013), oš Vrhovci Lj. (2000/01), oš Riharda Jakopiča Lj. (2003–07)
47. PAKIŽ, Nada: oš Vodmat Lj. (verjetno 1978–80), oš Toneta Čufarja Lj. (1991–94)
48. PAVLIČ ŠKERJANC, Katja: oš Vodmat Lj. (1974/75), oš Prežihovega Voranca Lj. (1974/75)
49. PERNE, Jelka: oš Milana Šuštaršiča Lj. (2002–04), oš Majde Vrhovnik Lj. (2009/10, 2015/16, 2021–), oš Franceta Bevka Lj. (2009–)

50. PIRKMAJER SLOKAN, Aleksandra: oš Mirana Jarca Lj. (1986–88), oš Trnovo Lj. (1989/90), oš Valentina Vodnika Lj. (1993/94), oš Prežihovega Voranca Lj. (1988–2014)
51. POBEŽIN, Gregor: oš Toneta Čufarja Lj. (1994/95), oš Vič Lj. (1998–2000)
52. POGORELEC, Matija: oš Prežihovega Voranca Lj. (1980)*
53. POLAJNER, Tatjana: oš Prežihovega Voranca Lj. (1982/83), oš Mirana Jarca Lj. (1982/83), oš Majde Vrhovnik Lj. (1983/84), oš Slave Klavore Mb. (1991–95)
54. PRAUSMUELLER, Ralph: oš Milana Šuštaršiča Lj. (1988/89), oš Prule Lj. (1988/89)
55. PREVC, Matej: oš Ivana Groharja Škofja Loka (2018–21)*
56. PUST ŠKRGULJA, Vida: oš Prežihovega Voranca Lj. (1979/80)
57. RATAJC, Ana: oš Trnovo Lj. (1994–2011, 2018–21), oš Vide Pregarc Lj. (2000–03), oš Zalog Lj. (2012–)
58. ROTT, Zala: oš Toneta Čufarja Lj. (2005/06)
59. SELIČ, Tinka: oš Oskarja Kovačiča Lj. (1995–97)
60. SENEGAČNIK, Brane: oš Vič Lj. (1987/88)
61. SINDIČIČ, Marija: oš Milana Šuštaršiča Lj. (1996/97)
62. SIVEC, Ivan: oš Spodnja Šiška Lj. (verjetno 1958–62)*
63. SKUBIC, Meta: oš Ivana Groharja Škofja Loka (2021–)
64. STAUBER, Rafael: oš Bojana Iliča Mb. (najmanj 1958–66)*
65. STOJKOVIČ, Maja: oš Danile Kumar Lj. (2000–02)
66. STRAŠEK VRECL, Marija: oš bratov Polančičev Mb. (1991–96)*
67. ŠAŠEL, Ana: oš Prežihovega Voranca Lj. (1958–63)*
68. ŠEBJANIČ, Mojca: oš Majde Vrhovnik Lj. (2001–04), oš Franca Rozmana-Staneta Lj. (2002/03)
69. ŠEGA ČEH, Barbara: oš Prežihovega Voranca Lj. (1980–88), oš Majde Vrhovnik Lj. (1982/83)
70. ŠPELIČ, Miran: oš Mirana Jarca Lj. (verjetno 1982)
71. ŠTERBENC ERKER, Darja: oš Trnovo Lj. (1991–94)
72. ŠVAJNCER, Mateja: oš Slave Klavore Mb. (2004–06)
73. TOPLAK, Barbara: oš Mirana Jarca Lj. (2008–10), oš Savsko naselje Lj. (2009/10)
74. VILHELM, Neža: oš Ledina Lj. (2003–06) , oš Toneta Čufarja Lj. (2005/06)
75. VISOČNIK, Julijana: oš Slave Klavore Mb. (1999–2002)
76. ZORAN, Aljoša: oš Vič Lj. (1988), oš Toneta Čufarja Lj. (1988/89)
77. ŽMAVC, Janja: oš Toneta Čufarja Lj. (1995–2005)
78. ŽUŽEK, Franc: oš Bojana Iliča Mb. (najmanj 1978–80)